Jenny Westerstrand: Roks om mäns våld mot kvinnor 2022

Talare
Jenny Westerstrand
Ordförande för Roks

Datum
31 mars 2022

Omständigheter
Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sveriges (Roks) ordförande Jenny Westerstrand håller tal online om en film Roks publicerat och kvinno- och tjejjourernas ställning i relation till en utredning som den dåvarande rödgröna regeringen vill basera ny lagstiftning på som negativt påverkar jourrörelsen.

Hej och välkomna till det här seminariet. Jag heter Jenny Westerstrand och jag är ordförande för Roks, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige.

Vi ska visa en film idag. Den heter Bakom dörren och den handlar om kvinnojourernas verksamhet. Undertiteln är Bakom dörren - kvinnojouren mer än ett skyddat boende. Det är så här nämligen att vi är väldigt oroliga för vår rörelse. Vi är oroliga för vad som håller på att hända i Sverige med landets kvinnojourer och med en rörelse som har funnits i mer än 40 år och verkat. Det kan låta dramatiskt, men det är faktiskt så att det som är en feministisk regering, säger de, håller på att knuffa in och fasa in en fri ideell kvinnojoursrörelse under myndigheters ramar. Det här förändrar vår verksamhet väldigt mycket. Samtidigt som det är på det sättet så upplever vi att ganska få känner till vad det är som håller på att hända. Så det här seminariet syftar till att lite grann väcka frågan, sätta frågan på agendan och informera om hur illa ställt det är faktiskt, tycker vi. Det är så att jourerna verkar som föreningar, som ni kommer se i den här filmen. Det är alltså, basen i jourrörelsen är de olika föreningarna, kvinnojourerna och tjejjourerna, som är självständiga och som nu då har en styrelse med ordförande och vice ordförande och allt sånt där och en medlemsverksamhet. Men sedan 00-talets mitt, ursäkta mig, så har det skett en sorts... Olycklig blandning mellan myndighetsutövning och den här fria jourverksamheten. Det följde på en ändring i socialtjänstlagen, man brukar säga att det var “när bör blev skall”, att kommunerna, att socialtjänsten skulle ansvara för våldsutsatta kvinnor. Den som är intresserad av detta kan få ett boktips efter den här filmen, för det har skrivits om hur den här lagen faktiskt inte riktigt förändrade så som man kunde tro att den gjorde. Det var mycket

som försvann i beredningsprocessen. Ni kan också läsa i den här boken "Oslagbara damer" som handlar om vår historia. "Oslagbara damer: Fragment ur riksorganisationen för kvinno- och tjejjourers politiska historia". Och här blir det tydligt att det faktiskt pågår en sorts kamp, kan man säga, mellan byråkratin som vill ha rena linjer för ansvarsutkrävande, rena linjer för finansiering och som vill ha de här regelverken runt verksamheten och vår verksamhet som baserar sig på 40 års kunnande av kvinnor och tjejer som tillsammans arbetar och villkorslöst lyssnar på, tror på och stöttar våldsutsatta kvinnor och tjejer.

Och vi är väldigt, väldigt oroliga därför att när nu samhället har beslutat sig för att ta över våldsfrågan, att man verkligen ska ta den, så är det ju dessvärre inte alls vår kunskap, allt vi kan och det som en gång byggde Sveriges namn som en feministisk nation, som ett land som verkligen kunde de här frågorna, den kunskapen finns inte kvar längre. Vi kan ta ett litet axplock här i utredningar. Vi har ett stort forskningsuppdrag. som har getts till Forte, där man ska fokusera på förebyggande arbete och riskhantering av våld i nära relationer, stalkning och hedersrelaterat våld. Den här skriften som alltså är producerad inom ett forskningsråd innehåller ingen referens till den kunskap och den digra forskning som gjordes 80-, 90- och 00-tal med om kön och makt och våld. Det är helt bortsopat. Istället så är det mycket anglosaxiska referenser till 90-talet och det är ganska makalöst, tycker vi, att man på det sättet kan backa bandet. För vad är det för förståelse man hittar i den här politiken, i de här satsningarna? Ja, det kan vi prata länge om och det ska jag inte göra här, men jag kan säga kort att det är en sorts fragmentering. Man håller inte samman kön och våld, utan skälet till att man pratar om mäns våld mot kvinnor, det är kort sagt att man säger att det är fler män som slår kvinnor än tvärtom. Man håller också på och söker orsaker till våldet. Varför slår han? Och så utarbetar man, eller tar i bruk, det som man kallats för en socioekonomisk förklaringsmodell.

Skillnaden då mellan ett sånt här tillnärmelsesätt och det sätt som vi arbetar med och som den feministiska forskningen arbetar med, det är ju att man på ett sätt har gett upp frågan om: varför slår mannen? Och man ser också hela tiden, refererar till i alla dessa dokument som produceras av myndigheter och från statligt håll, att man är medveten om det. Man är medveten om att våldsutövarna är en heterogen grupp. Man är medveten om att våldet ser ut på en mängd olika sätt. Man är medveten om att trots otaliga och åratal av försök att hindra männen från att utöva och upprepa sitt våld, så har man inte lyckats med det. Så att man vet på något sätt hur hopplös frågan är: varför slår män?

Och det kan liknas lite grann vid att fråga varför är folk religiösa? Det tror inte jag att någon riktigt har ett svar på. Det finns många olika svar och man kan undra vem ska man fråga? När ska man fråga? Ska man fråga när han precis har slagit? Varför han slog? Eller när han inte har gjort det på ett tag eller innan han tänker? Ska man fråga hans mamma, partner? Så att det den feministiska forskningen gjorde, det var ju, och det är också det jourernas hela arbete handlar om, det är att fundera över vad händer när han har använt våld? Vad är det för processer som våldet startar? Och då ser man ju att kön och våld sitter ihop därför att i hans våldsutövning så knyter han sitt beteende till henne. Det är hon som får skulden för att han slår och han slår för att hon är så dålig, hon är en fel sorts kvinna. Det är också därför han trakasserar henne, trycker ner henne och förgriper sig sexuellt. Det handlar om henne och det är också det som hon gradvis också flyttar in i ett tankesätt där hon genom att ändra sitt beteende försöker få honom att sluta slå och hon vill ha tag på hans snälla innersta, innersta inne. Men hon bara flyttar och flyttar på sig till slut så finns det väldigt, väldigt lite yta kvar.

Och det här möter ju vi ute i jourerna hela tiden. Tjejer och kvinnor som funderar väldigt mycket över vad det är de har gjort för fel och hur de kunde hamna i den här situationen, varför inte han kan ändra sig men man är fast också i en tanke att man själv skulle ha någonting med saken att göra, det har krupit in på ett sätt att värdera sig själv. Men när man istället håller på och söker efter våldets orsaker så tror ju vi verkligen att man kommer aldrig någonsin att komma fram. Så att det här är ett evighetsarbete som är otroligt kostsamt, som man kallar för förebyggande arbete och alla de här åtgärderna som nu föreslås, de tar per definition resurser från det som kunde läggas på kvinnor och barn för snabba, låga trösklar ut ur våldet. Socialstyrelsen föreslår nu i de nya föreskrifter som är ute på remiss, de föreslår inte bara att socialnämnden, som det står i lagen, ska verka för att våldsutövaren ska ändra sitt beteende, utan de säger att socialtjänsten ska ge förövaren insatser. Så att det är ett ska-krav. Och då kan man ju dels fråga sig om våldet som vi vet är utbrett, eller vi kan säga att våldet är omfattande. Det utövas mycket våld i Sverige, det vet vi av omfattningsundersökningar av olika slag. Vi vet också att det är utbrett, så att det finns i alla möjliga sociala grupper och på olika arenor och i olika ställen i samhället och det är också komplext. Våldets mekanismer och processer är svåra att fånga, våldet förändrar parterna som finns i den våldsamma relationen. Hans våld förändrar inte bara henne utan även hans bild och det finns våldsformer som är svåra att sätta ord på, psykiskt våld är ju en sån form som kan skada

oerhört mycket, kvinnor kan vara så små och så fråntagna sina egna bedömningsfakulteter för att han har ägnat år åt att underminera hennes syn och tro på sig själv och syn på världen.

Men när vi vet allt det här. Då undrar man hur ska individuell behandling av de här många männen på de många arenorna någonsin kunna komma åt problemet? Därför att hur man än gör med behandling så kommer man ju heller inte att nå mer än en bråkdel av de män som är våldsamma. Men givetvis, fanns det sätt att stoppa män så skulle ju ingen vara emot det vad gäller våldsutövningen. Men det har ju visat sig otroligt svårt. Och i de här föreskrifterna då, när man frågar sig vad man ska ge de våldsamma männen, jag tycker de är värda att läsa upp. Att det står i sjätte kapitlet femte paragrafen då i de föreslagna föreskrifterna att: "socialnämnden ska erbjuda våldsutövare insatser med utgångspunkt i dennes förutsättningar och behov". Och sen vilken bedömning och vilken insats som är lämplig då: "ska nämnden ta hänsyn till våldsutövarens individuella mottaglighet för insatsen och risken för återfall". Och bland annat ska socialtjänsten, eller bör socialtjänsten kunna erbjuda våldsutövare stödsamtal, information om våld och övergrepp, påverkans- och behandlingsinsatser. Jaha, kanske information om våld och andra övergrepp, jag vet inte. Det låter så väldigt konstigt. Stöd i föräldraskap och stöd vid sociala problem, bland annat missbruk, ekonomi, bostad och hjälp i kontakt med hälso- och sjukvården.

Det här talar också om någonting som är i fritt flygande omfång nu, att man återigen pratar om mäns våld mot kvinnor i termer av att det är marginaliserade män. Det lyser igenom i alla, även i Fortes, forskningsrådets genomgång och hur man pratar där om våld och i Socialstyrelsens sätt att resonera, och det här trodde ju vi var ett sätt som var gammalt. Vi har ju liksom hittat andra sätt att förstå våld som på ett helt annat sätt ger redskap för stöd och att motverka våld, nämligen. Låg tröskel, snabba vägar ut för kvinnor och barn och ett stöd till de våldsutsatta så att de kan berätta och så att man kan lagföra gärningsmännen. Men vi har inte det just nu, utan vi tycker ju på det här sättet att det är ungefär som att 70-talet har kommit tillbaka i sättet att förstå våld. Det är bara det att 70-talet har läst på den här gången, nämligen tagit jourrörelsens begrepp, kunskap, metoder och snott om det och gjort något helt annat av det och påstår sig nu veta bättre och mer. Men vi är väldigt oroliga därför att vi ser inga bra utsikter i den politik som ligger, och det här säger ju inte vi för att vi vill göra några pengar på saken eller för att vi älskar att hålla på och rota i våldsamheter,

utan vår rörelse är ju baserad på ideella krafter som gör det här för att vi känner att vi måste. Våra jourer har ju i 40 års tid samlat medlemmar som på sin fria tid, men också med stöd av duktiga anställda, kämpar och verkligen vill stötta kvinnor och tjejer och barn. Men vi är inte lyssnade på längre. Vi har samverkat, vi har pratat, vi har delat med oss, men resultatet är att vi nu faktiskt står inför att i princip avvecklas som den rörelse vi är och det kommer vi att prata mer om under våren och under den valrörelse som kommer, men vi är naturligtvis otroligt upprörda och ledsna över det.

Och en motor i den här utvecklingen är, tycker vi då, utredningen "Ett fönster av möjligheter". Den kom 2017, men sen på hösten 2021 så blev den plötsligt inbakad i budgetpropositionen. Jag tror att det är många som inte trodde att det här skulle ske, för att det är väldigt stora förändringar som föreslås, väldigt kostsamma förändringar som föreslås. Så många hade nog tänkt att en så här gammal utredning har bara lagts att somna. Men så var det inte, utan efter två års corona då vi alla har suttit isolerade och det politiska arbetet är svårt att mobilisera, så smyger man mer eller mindre in den här utredningen i budgetpropositionen. Och den finns också i det här åtgärdsprogrammet som handlar om att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, och det som alltså är fokus nu i regeringens arbete.

Jaha, vad säger då fönstren om möjligheter? Jo, för det första så är det en skrift som ser mycket dystert på boendet på en jour. Anslaget är väldigt, väldigt negativt. Och det är lite grann som att man jämför att bo på en jour med att åka på skidsemester eller kanske få en vattenskada så att man måste bo bortifrån. Vad är roligast och vad är bäst? Det är väl självklart att det inte är så kul att bo på en jour därför att man har upplevt våld. Men här är det fokus på att mamma är ledsen, man har inte sina kramdjur, man kanske är i en ny kommun. Det finns inget anständigt fokus på att ett barn som kommer till en jour med sin mamma kommer ur en våldsam vardag, kommer ur att vara rädd när man ska sova, hysa rädsla för sin mammas säkerhet, all den sorg och all smärta som finns i att leva med i våld från en pappa. Det lättar när man kommer till jouren. Det finns jättefina intervjuer med barn här, men det man landar i det är att ett barnrättsperspektiv betyder att sätta träns och grimma på kvinnojourerna, man ska ha tillståndsprövning och tillståndsplikt. Och det är klart att det finns väldigt många aktörer som behöver ramas in, därför att det finns väldigt många privata aktörer. Så att de ska leva under tillståndsplikt är ju ingenting vi är emot. Men när man däremot låter jourerna omfattas av tillståndsplikten, vad som

händer då är att man kommer att sätta en mental modell där man tänker sig att vi ändå verkar på samma sätt, vi är på samma yta, och jourerna som vi ska se i den här filmen är någonting helt annat än den privata flora som har växt upp. Och det kommer forskning nu här inom kort, vet jag, där forskare har intervjuat privata boenden, vad de har för anliggande och perspektiv och det man ser är ju inte skuggan av den politiska rörelse av kvinnors mobilisering mot våld som finns i ett nätverk från norr till söder. Man ser ingenting av det i dessa marknadskrafter och ändå så släpps de fram och man har ett barnperspektiv som man då tycker motiverar det. Den här utredningen handlar inte om upphandling sådär, men det finns en väldig brist på förståelse för att kvinnojourers boende är någonting helt annat.

Men det som är verkligen svårt i den här utredningen, det är att den föreslår att, eller det är den här som de fick göra en tilläggsutredning sedan då för att det var så mycket konsekvenser av den juridik som lades fram här. Då är det så att man föreslår att barn som kommer till ett skyddat boende med sin mamma ska omhändertas enligt ett LVU-liknande förfarande, och vi tycker att det är ett väldigt allvarligt ingrepp i mammans föräldraroll. Någon som flyr våld med sina barn är väldigt rädd redan från början för vad som ska hända med barnen. Pappan har ofta sagt att jag ska ta barnen ifrån dig. Pappan har hotat med att hon på olika sätt inte ska få vara med sina barn. Och att ge socialtjänsten mandatet att kliva in och omhänderta barnen för att sedan placera dem på jouren eller inte, det kommer att göra så att många kvinnor kommer inte att vilja uppsöka en jour, för man vill inte hamna i läget att man blir bedömd som omsorgssviktande eller som provocerande eller som en dålig mamma eller att bara det är för dyrt. Vi ser redan många exempel på att kvinnor skiljs från sina barn, där mamman får bo på jourhem eller på ett skyddat boende och man säger att eftersom du är ut ur hemmet nu så är risk för våld i hemmet inte längre där och alltså får barnen bo hemma. Syskonen ska prövas individuellt. Det kommer bli enorma utredningar, en otrolig administration runt det här och man kan förutspå att syskon kan komma att skiljas åt, de små får vara med mamma på jourhem, de stora får bo hemma. Många konsekvenser. Och SKR, Sveriges kommuner och regioner, de har ju sagt att de menar att den här reformen kan kosta cirka 4 miljarder kronor, den är budgetsatt till 470 miljoner. Så att här har vi enorma diskrepanser i förståelsen av av hur, vilka system det är man aktiverar och vad kostnaden för det kommer att vara, och lägg till det då att i socialnämndens arbete så ska man nu behandla förövare. Vi har redan hört förstahandsuppgifter från socialtjänster, förövare, fem stycken har flyttats från

att vara i den våldsutövande gruppen till de utsatta. Alltså de behandlas som våldsutsatta, för det har de berättat, att det är hon som har psykat dem, det är hon som har manipulerat dem, det är hon som har slagit dem. Och vi vet att det blir allt vanligare att män själva säger: "Jag är utsatt." Och när man inte har en förståelse som håller ihop kön och våld, utan man tror att mäns våld mot kvinnor egentligen handlar om att det är fler män än kvinnor, lite slumpartat sådär, eller kanske att fler män missbrukar och därför är de våldsammare. Pratar man så om våld finns det inget i vägen för att också börja tro att faktiskt han är utsatt. Men i vår verksamhet så ser vi ju verkligen hur kön och våld är sammankopplat. Och vi vet ju också via tjejjourernas viktiga jobb hur utbrett sexuellt våld är på nätet, hur utbrett det är i skolan, hur utbrett det är på gatan, på nattklubben, att det finns ett ständigt tryck mot tjejer och att killar och pojkvänner utövar mycket våld mot tjejer. Så att våldet är ju komplext och finns i många former och sitter ihop. Det är ju det, det sitter ihop och det sitter ihop i människors liv och det krokas ihop med vad det ska betyda att vara kvinna och vad det ska betyda att vara man. Och därför så blir det så hopplöst när man glömmer det.

Socialtjänstens, Socialstyrelsens rekommendationer, apropå barnperspektiv, föreslår också att man tar bort kravet på omedelbara utredningar om det är så att man får kännedom om att ett barn far illa. Det är en mycket oroande sak att samtidigt som barnperspektivet lyfts fram överallt så säger de här att det behöver vi inte skriva ut särskilt, för det finns redan en generell regel i socialtjänstlagen som säger att nämnden ska utreda om de får kännedom om saker som kan leda till ingripanden. Men det vet vi också att överallt där man inte specifikt säger det så tappas barns och kvinnors perspektiv och rättigheter bort. Så varför lyfta ut det och istället lyfta in förövaren? Ja, vi är kritiska och det har pågått en kamp mellan Roks och Socialstyrelsen och tjänstemän runt förståelsen, och tjänstemän på departementet och förstås vissa politiker. Men den här kampen kan man också läsa om i "Oslagbara damer", hur man på 00-talets mitt förändrade politiken på djupet, tog bort allt som handlade om kön och våld och påbörjade den resa mot den förståelse som vi har idag, nämligen någon sorts återkommet 70-tal kallar vi det. Och det är intressant att det i programmet "Könskriget", som var en tvådelad dokumentär som sändes 2005 och var väldigt grymt skandaliserande mot Roks och mot feministisk forskning på ett väldigt oschysst, ett väldigt speciellt sätt. Men där i alla fall i del två så handlar hela det programmet om att Roks är motståndare mot behandling av män. Socialstyrelsen driver på och vill ha det. Och i programmet så uttalar sig

Margareta Winberg, som då hade varit vice statsminister, om sin förvåning över att Socialstyrelsen inte följde politikernas anmodan om hur politik skulle föras och att man istället hade en agenda där man bland annat framgår i programmet hårt driver frågan om att män ska ges behandling. Och Roks är emot, och Socialstyrelsen lämnar regeringens råd för kvinnofrid i protest för att man tycker att perspektiven är fel och det är ju då ett feministiskt perspektiv, får man tro, bland annat. Och programmet driver också tanken att våldets normaliseringsprocess är en extrem teori, en extrem tanke som bara är tillämplig på typ knutbysekten eller IS-kvinnor. Då inte IS på tapeten, men alltså att det är en extrem teori.

Det som är intressant att tänka det är ju att idag så är våldets normaliseringsprocess oerhört accepterad. Det finns nog ingen som jobbar med våld som inte vet att det är ett väldigt användbart analytiskt perspektiv i jobbet. Då kommer man väldigt mycket snabbt längre i sitt jobb och i sin förståelse. Vad vi vet idag är också att trots utvärderingar och trots försök så har man ingen evidens för vilka metoder som fungerar. De resultat som finns är antingen inga eller väldigt svaga och männen fortsätter att vara våldsamma. Och ändå så står vi här idag där vi kan säga att Roks lite grann har åkt av banan, vi har ju inte nått inflytande längre vad gäller hur man förstår våld. Man ska nu också inlemma oss i myndighetsverksamheten och på så vis, man säger att man ska höja kvalitén och tillståndsbelägga oss och man ska omhänderta kvinnornas barn så att man gör verkligen en institution av boendet. Och istället så har vi då genomförda behandlingar i socialtjänst av män.

Så att jösses, tappade vi matchen? Ja det gjorde vi. Men vi fortsätter kämpa och vår rörelse är en fri rörelse av kvinnor och tjejer som har gått samman. Och vi har gått samman för att göra skillnad, för att vi ska kunna stötta kvinnor, tjejer och barn. Och det kommer vi att fortsätta med, men vi vet inte hur vi ska göra för att vi är inte de som vi nu förväntas bli. Så det är en spännande och lite otäck tid vi lever i. Men vi hoppas ju att det är många som ska förstå vikten av att vi finns och vikten av att vi finns utanför systemet, därför systemet klarar inte av att se våldet, att giltiggöra våldet och våldets konsekvenser och att stötta kvinnor, tjejer och barn. Så därför behövs vi fortsatt.

Tack för att ni har lyssnat så här långt. Vi ska rulla igång den här filmen. Ni kommer få se in bakom dörren på några jourer som tillhör Roks och höra hur de arbetar. Om du är lokalpolitiker så stöd den jour som finns. Använd deras

kunskap, stötta er på det fantastiska arbete som de gör och är du verksam på annan plats i samhället, stöd jourer, sluta slå kvinnor och barn och tjejer och tro på berättelser om våld.

Det var allt, for now. Tack så mycket och hej då.

Källa
Transkriberat från videoinspelning: Roks om mäns våld mot kvinnor - en kritik av dagens politik, publicerad på YouTube, uppladdad av "Roks Sverige", 31/3 2022 (Transkriberat 5/11 2026)

Taggar
Politiska tal, Roks

URI
https://www.svenskatal.se/tale/jenny-westerstrand-roks-om-mans-vald-mot-kvinnor-2022